266 PREFECTURE D'ALGER
DEPOT LEGAL

1re Année — 20 Décembre 1905 — N° 18

5 Centimes — 5 Centimoj

LA ALĜERIA STELO

L'ETOILE ALGÉRIENNE

Petit Organe de Propagande Espérantiste de l'Afrique du Nord

BI-MENSUEL ★★★ DUONMONATA

Prix de l'Abonnement annuel

Algérie, Tunisie	2 fr. »
France	2 fr. 50
Etranger	3 fr. »

Kosto de la Jara Abono

Alĝerujo, Tunisujo	2 fr. »
Francujo	2 fr. 50
Eksterfrancaj landoj	3 fr. »

Les Annonces sont reçues à l'Administration du Journal, 57, rue d'Isly, ALGER.
Prix sur demande

DIRECTEUR-FONDATEUR
Barthélemy BALS
ADMINISTRATEUR
Louis LANDES

La Anoncoj estas ricevataj al la Administracio de la Ĵurnalo, 57, rue d'Isly, ALGER.
Prezoj laŭ peto

ESPERANTO EBLIGAS AMIKECON INTER PLEJ MALPROKSIMIGITAJ HOMOJ

Pri « La Alĝeria Stelo »

Ni tre plezuras sciigi niajn legatojn, ke, de l' numero 1-a de la dua jaro de ĝia publikado (5-an de januaro), la « Alĝeria Stelo » fariĝos la oficialan organon de la Grupo Esperantista de Alĝero.

En tiu ĉi numero, ni komencos la enpresado de tre interesa rakonto titolata « En Rusujo per Esperanto », speciale verkita de unu el la plej kieraj Alĝeraj esperantistoj. Ni ankaŭ enpresos beletan rakonton de nia sindonema kunlaboranto A. Baissac, « Ordenita de la 15-an de Aŭgusto » ; fine, ni komencos la rakontadon de nia kunlaboranto kaj amiko, Grafo Albert Gallois, « La Morto de Martino, la paŝisto ».

REDAKCIO.

CHRONIQUE DE L'ESPERANTO

Nos lecteurs n'ont pas oublié le succès retentissant du Congrès espérantiste qui, du 3 au 10 août, sous la présidence du D-r Zamenhof, a réuni un millier d'adeptes de la nouvelle langue internationale, l'Esperanto.

A la suite de ce Congrès, qui fut présidé par M. Boirac, recteur de l'Académie de Dijon, le Gouvernement de la République a nommé le D-r Zamenhof Chevalier de la Légion d'Honneur.

L'OFFICE CENTRAL DE L'ESPERANTO, dont le siège est 51, rue de Clichy, dans l'Hôtel de la Société de Photographie, nous communique la lettre de remerciement adressée par le D-r Zamenhof à M. Bienvenu-Martin, Ministre de l'Instruction Publique. Voici cette lettre :

« Monsieur le Ministre,

« J'apprends que votre influence a contribué pour beaucoup a l'honneur que m'a fait Monsieur le Président de la République en m'admettant dans les rangs de la Légion d'Honneur et je tiens à vous adresser personnellement mes remerciements pour ce précieux encouragement accordé par le Gouvernement français à la langue internationale auxiliaire.

« Il m'a été très agréable, Monsieur le Ministre, de voir cette cause si bien accueillie dans un pays qui, toujours, s'est mis à la tête des progrès humanitaires.

« J'ai été très flatté de l'accueil bienveillant que vous m'avez fait, dès le lendemain de mon arrivée à Paris.

« Après le grand succès du Congrès International Espérantiste de Boulogne-sur-Mer, il doit m'être permis d'espérer que la France sera la première à introduire, dans les écoles publiques, l'enseignement d'une langue qui facilitera et développera indéfiniment les relations entre tous les peuples et, par suite, assurera la propagation des idées libérales auxquelles le nom de la France est indissolublement attaché.

« Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'expression de ma reconnaissance et de ma haute considération.

« Varsovie, le 14 octobre 1905. « L. L. ZAMENHOF ».

BIBLIOGRAPHIE

INSTRUADO DE ESPERANTO PER BILDARO.

Bildoj, bildaro, oni eble pensos ke tiu-ĉi titolo estas dediĉata nur al la infanoj, sed oni tion ne pensu, ĉar eĉ la maturaj homoj povas ĝin uzi por la lernado de Esperanto, kaj taŭgas por ĉiulandaj lernantoj. Ĝi taŭgas ankoraŭ por la metiistoj kiuj trovos en ĝi la nomojn de ĉiuj objektoj uzataj en ilia taglaboro.

Instruado de Esperanto per Bildaro estas aĉetebla, po o fr. 25 centimoj, ĉe la Presa Esperantista Societo, 33, rue Lacépède, Paris.

NOTIONS ÉLEMENTAIRES D'ESPERANTO.

M. Th. Cart a eu une très heureuse idée de faire éditer ces livrets intitulés « Notions élémentaires d'Esperanto et Exercices de Conversation ». Excellents cahiers pour l'étude des règles de grammaire et pour la prononciation. Nous ne saurions trop les recommander aux personnes qui désirent apprendre l'Esperanto. Elles y trouveront, sous un format restreint, toutes les règles que doivent savoir ceux qui se destinent à l'étude de cette langue.

Ces cahiers sont en vente à l'Imprimerie Espérantiste, 33, rue Lacépède, Paris, au prix de o fr. 15. Premier et deuxième fascicules ensemble, o fr. 25 (au profit des aveugles).

DIAB'O KAJ LA BELA DĴAZIA'O

ARABA LEGENDO

(Daŭrigo)

V

La juna homo respondis : « Ho, Dĵazia'o, via lipo estas pli agrabla al la mia ol la freŝa fonto de la oazo post longega irado. Mi amas vin de la tago kiam mi vin vidis la unuan fojon kaj mia tuta estaĵo amtremas dum tia feliĉa kaj neatendita momento. Tamen, vi vidos ke mi estas inda je via tuta amo ; vi estas prava pensante ke mia respekto egalvaloras mian amon. Cetere, ni ne devas malrajdi ĉar morgaŭ la rajdistoj de nia gento sekvos niajn postsignojn kaj se ni estus altereniĝintaj, ili malbone parolus pri vi kaj suspektus vian virton. »

Ili daŭrigis do sian ĉevalan vojiradon la tutan nokton farante mil projektojn pri sia estonta feliĉado, kaj alvenis la duaron, nur la morgaŭon matene.

Vidante ke ili revenas ambaŭ, multaj Hilal'oj opiniis ke la bela filino estis eble doninta lian rekompencon al sia kuraĝa savinto. Oni sendis ses rajdistojn por ke, sekvonte la ĉevalajn postsignojn, ili vidu se la du gejunuloj ne estis malrajdintaj. Post du tagoj la senditoj sciigis ke la postsignoj ĉie estas regulaj kaj sekve Diab'o kaj la bela Dĵazia'o, ie ne estis haltintaj.

Multegaj el la Hilalanaro estis kontentiĝintaj de tiu sciigo kaj opiniis ke la juna filino kiel iam estis tiel virta. Aliaj ne povis kredi ke la bela Dĵazia'o tiel savita estu povinta malcedi al la deziro kiu, kompreneble, allogis ŝin al ŝia juna kaj kuraĝa savinto, aliparte ke juna viro kiel Diab'o estu siavice povinta kontraŭbatali siajn dezirojn por sia bela kaj ĉarma savitino.

Inter tiuj lastaj troviĝis Khalif'o Zenat'o, batalanto timinda pro sia kuraĝego, la plej potenca de le Hilala subgento la Zenatanoj, kies estro li estis. De longedaŭran lempon, sekrete li amis Dĵazia'on kaj, pro ĵaluzeco, laŭte kaj kolere li pretendadis ke la filino estis pekinta.

Iom post iom, la du kontraŭanaroj malpacienciĝis ; la Diabanoj, defendantoj de Dĵazia'o, kaj la Zenatanoj opiniantaj kiel sia estro ; unue insultadis sin reciproke, post kio okazis verajn batalojn Dum du tagoj, rajdantojn oni vidis sur la ebenaĵo kaj ĉiufoje multenombraj mortitoj ne reeniris la tendojn.

Ĉagrenata de tiaj mortigadoj, kiuj pereigis la plej bonegajn el la gentaj rajdistoj. Kalifo Zenato proponis al Diab'o ben Ghanemo elektita kiel estro de siaj partianoj, ke ili finu la malpacon per batalo nur inter si ambaŭ.

Diab'o konsentinte, la morgaŭon ili dubatalis meze de granda rondo formita de l' du kontraŭanaroj inter kiuj la bela Dĵazia'o estis kvazaŭ prezidantino de tiu duelo okazante pri ŝi.

La du batalantoj estis tiel bone kondukantoj de siaj ĉevaloj kaj tiel lertaj pri la skermado per glavo kaj ŝildo, ke li bataladis la tutan tagon nevundite kaj nefaligite. Tiel ili daŭrigis sep tagojn, kiel la unuan fojon.

La okan tagon matene, por kuraĝigi sian amaton, Dĵazia'o al li sendis sian ĉirkaŭkolon. Diab'o ĝin ekprenis, ĝin altigis ĝis sia buŝo, kisis ĝin, longe sorbis sian honodoron kiu estis tiu de lia amatino ; poste, antaŭ reekbatali metis ĝin ĉirkaŭ la kolo de sia ĉevalino. La duelo fine estis rekomencata sed, tuj la unuaj batoj, la Diab'a glavo glitinte sur la ŝildon de l' kontraŭbatalanto atingis la ĉevalon de tiu ĉi. La bato estis estinta tiel forta ke la besto falis teren, mortigita.

Khalifo Zenat'o malrajdigite, la batalo ĉesis. Diab'o demandis kiam ili rekomencos, l' alia respondis ke li sciigos al li pri tio.

De tiu momento Zenat'o ekserĉadis bonan ĉevalon, sed ne sukcesante ĝin trovi, li decidis ke li sendos sian propran filinon al Diab'o ben Ghanem'o por demandi ke tiu ĉi vendu al li sian propran ĉevalinon ; li bone sciis ke Diab'o ĝentilega kaj grandanima ne povos malakcepti ian virinan peton.

Dĵazia'o sciiĝis tiun intencon per maldiskreta servisto ; tial, vespere, ŝi aliris la Diab'an tendon antaŭ kiu estis ligita la bona ĉevalino apud alia ankaŭ blankkolora sed malpli bona ; ŝi internigis kudrilojn en la postajn krurojn de la unua, poste, por ilin ŝveligi, ŝi kovris ilin je gudro, kiu, samtempe, estis kaŝonta la kudrilojn.

La morgaŭon, la filino de Zenato alvenis Diab'on. Plej bone kiel eble, li akceptis ŝin kaj, post la unuaj deziroj pri bonveno, petis ke ŝi sidiĝu kaj akceptu manĝeton. Ŝi respondis : « La plej bona kaj la plej agrabla komplezon ke vi povus al mi proponi estus promesi kion mi tuj demandos. » Diabo rediris : « Feliĉa mi estos se vi havas deziron, kiun mi povos plenumi. »

Ĵus aperis Dĵazia'o, kiu alvenis kune kun kelkaj el siaj amikinoj por saluti la Zenat'an filinon. Tiu ĉi tuj al ŝi iris renkonte, ĝin kisis, post ŝin apartigante montris la du blankajn kvarpiedulinojn antaŭ la tendo, demandante sur kiu el ili Diab'o rajdis por batali. Dĵazia'o montris la malpli bonan aldonante ke l' alia estas nebona kaj cetere, senĉese ĝi havas siajn krurojn ŝvelitajn.

La filino de Kalifo Zenato rapide reenirante la tendon tuj demandis al Diab'o ke li vendu por ŝia patro, la plej bonan el la du ĉevalaj bestoj. « Nenion al vi mi povas rifuzi, respondis Diab'o, elektu tiun, kiun vi volas, mi donacas ĝin al vi. » La junulino, neŝanceliĝe elektis tiun, kies kruroj sanaj estas, kaj kiu, laŭ ordono de Diab'o estis tuj kondukata al sia nova mastro.

Tuj kiam li vidis ĝin, Zenato ekdiris al sia filino : « Mia infanino, tiu besto neniel estas tiu de Diab'o ; li trompis vin kaj ne estas in la je la famo pri grandanimo kaj nobleco, kiun al li oni faris. »

« Ho, patro mia, respondis la juna filino, Diab'o estas la plej nobla el la homoj, se tien ĉi li ne alkondukigas la ĉevalinon de li rajditan kiam li batalis kontraŭ vi, kulpigu nur min. Du ĉevalinoj troviĝis antaŭ la tendo ; unu havis la krurojn sanajn, la alia ilin havis ŝvelitajn. Li petis ke mi elektu kaj mi kredis bone agi elektante la unuan. »

Tiam la patro : « Kiel eble plej bone vi povis, mia filino, vi faris, okazos kio povos » Kaj surmetiginte selon, li rajdis sur la ĉevalinon por provi ĝian iradon.

Kvankam ĝi ne valoris la alian Diab'an beston, ĝi ne estis malŝatinda, tial Zenato komprenante ke li ne trovus pli bonan ĉevalon, sendis, la morgaŭon, al sia malamiko, sian elvokon pri batalo.

Dum tiu tempo, Dĵazia'o tuj la foriro de l'alia junulino, estis eliginta la kudrilojn el la kruroj de la bona amata besto, estis lavinta ĝiajn vundetojn per freŝa akvo, poste sur ilin estis farinta aplikaĵo de hene'o. Post kelkaj horoj la ĉevalino estis tute resaniĝita kaj Diab'o akceptis la novan batalon.

Kiel antaŭe, li renkontis sian kontraŭulon meze de cirko formita de la vidontoj de l' du partioj. La signalo estis donata kaj tuj, kiam okazis la unua bato, Zenato falis teren ekbingita en la flankon. Diab'o sur lin eksaltis kaj ambaŭ ili ruliĝis unu sur l' alia...

Neniu el ili relevigante, la ĉeestantoj, maltrankvile, demandis al si, kiun foriros venkanto el tiu mortigita duelo.

Ĉiu en sia koro faris mallaŭte, fervorajn dezirojn por sia estro, sed iu ne kuraĝis ekiri al batalintoj.

Post mallonga tempo, kiu ŝajnis centjaron, fine Dĵazia'o ekkriis : « La morto faliĝis sur ilin. » Tiam levigante meze de siaj kunulinoj kaj sin turnante al Diab'o, ĉiam senmova, ŝi reekkriis : « Ho, Diab'o, leviĝu kaj alvenu ! »

Aŭdante la voĉon de sia amikino, li leviĝis kaj alvenis siajn ekaplaŭdantajn anojn, dirante :

Ĉiam la unua en la bataloj
Mia lanco estas kvazaŭ venenita,
Mia glavo estas akra kaj metalpura,
Iliaj vundoj estas mortigaj
Mi mortigis la ĉevalon de Zenato
Ian tagon, dum senartifika batalo

L'INSIGNE espérantiste **Etoile Verte** d'Emile **GASSE** **INTERNATIONAL**
est en vente dans nos bureaux, 57, rue d'Isly, Alger, au prix de **1** franc ; par poste recommandé, **1** fr. **15.**
Tous les Espérantistes doivent avoir l'**Etoile Verte.**

BONEGA OLIVOLEO EL "PROVENCE"
KAFOJ. - TEOJ. - ORANĜFLORAKVOJ. - PURA SAPO
Firmmarko : **L'Esperanto**
Petu prezarojn, specimenojn. — Speciala rabato al Esperantistoj por ĉiuj senperaj mendoj. — Agentoj akceptataj en ĉiuj landoj. — Skribu : A-te LANISSON, Salon (B.-du-Rhône) Franclando.
Por la Alĝeraj mendoj turnu vin al S-ro Louis LANDES, 57, rue d'Isly, Alger.

Dank' al tio mia kontraŭulo estis savita
Sed en tago markito de l' fatalo
Estis skribita ke li estis mortonta
Lin mi traboris per mia pinta lanco.
Kaj li faliĝis kiel ruinaĵo
Ho, malfeliĉa Kalifo Zenato,
Vi estas foririnta kaj viaj anoj ankoraŭ tie estas.

La venko de Diab'o estis rigardata de la Hilalaro kiel Dia juĝo; ĝi malaperigis la kalumniojn de l'Zenatanoj, kiu, de tiu tempo proklamis la virton de la bela Djazia'o. Jen kiamaniere, Diab'o-ben-Ghanem'o savis la famon de sia amatino per sia singardemo, sia amo kaj sia kuraĝo. Li estis rekompensita per edziĝo kun ŝi fine akceptita de ŝiaj gepatroj.

....., Leginte tian rakonton, oni povus kredi ke la praavoj de la unuaj Araboj estis akirintaj noblajn kaj kavalirajn morojn de niaj krucmilitistoj. Tion oni ne kredu. Tiuj malbonmoraj popoloj verkis legendojn la plej ofte malbonmorajn, kaj tiu de Diab'o kaj la bela Djazia'o ne estus estinta presiginda, nesangite de la tradukinto.

A. BAISSAC.

Fino

VOJAĜO ĈE OKCIDENTAFRIKAJ BORDOJ

Speciale Esperantigita por « Alĝeria Stelo »

UNUA PARTO

FORIRO EL MARSILIO ✣ ORANO ✣ LAS PALMAS ✣ DAKAR (Senegalo)
ALVENO AL KONAKRY (Franca Ginzo) ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣

— (Sekvo) —

Ĉiuj havas la tutan korpon ebonnigran, la visaĝo montras multe da esprimo, tiel, dank' al granda afableco, tuj oni interparolas plezure kun ili. Plie, ili estas tre lertaj laboristoj pri ĉiuj metioj, kaj oni uzas ilin kun tre gravaj profitoj ĉe la koloniaj laboroj. Oni konas la gravajn servojn, kiujn ili donis, kaj kiujn ĉiutage nun ili donas por la militiro ĉe la centrafriko : kiu forgesis la admirindan vojaĝon plenumitan de komandanto Marchand, en jaro 1899, kiu. kun cento da Haŭsas, povis tute trapasi la Afrikan Kontinenton, de Dakar ĝis Fashoda, kie la politiko malpermesis lin bone sukcesi, malgraŭ sia venko, tiel granda kaj tiel glora ? — Sed revenas Senegalon kaj Dakar. —— La virinoj estas malaltkreskaj. Sed simile je la viroj, tute ebonnigraj ; ili vestas grandan bluan robon, ili havas dikajn lipojn, dispremitan nazon ; la haroj krispaj kaj ŝmiritaj estas strange arangitaj : pli ol cent malgrandaj harligoj prezentas specon el frango, kiu faras strangan impreson ; ili portas siajn infanojn malantaŭe, sur la dorso, envolvitajn en ŝtofa peco, kiu pasiganta sur la maldekstra ŝultro, subtenas la infanon, kiel en lulilo. — Ĉar ŝi havas tre gajan kaj tre malpeneman karakteron ; ĉiam ridas la Senegala virino, ĉiam ŝi kantas kaj samtempe mangas ĉu frukton, ĉu bombonojn.

Ne estas grandaj konstruaĵoj en Dakar ; mi nur rimarkis la preĝejon, kiu staras sur vasta kaj bela placo tute ĉirkaŭigita per kortarboj kaj mangujoj ; mi ankaŭ vidis la malsanulejon, la soldatejojn, la novan palacon de la franca reganto, kiun oni nur komencis konstrui, kelkajn firmojn kaj tre komfortan hotelon, ĉe kiu ni tre bone tagmanĝis, servitaj per nigraj kelneroj vivaj kaj agemaj. Fine je la 7-an horon vespere, ni trinkis bonegan kafon, sur la teraso de la hotela kafejo, poste ni revenis nian vaporŝipon, kiu, je la 9-an horon ree foriris al Konakry, kie, tiu-ĉi fojo mi definitive lasos ĝin.

De Dakar al Konakry, la marvojaĝo daŭras du tagojn, kaj la 8-an de Majo, je la 2-an horon tage, la vaporŝipo haltis antaŭ la insuloj « LOS » kiuj fermas la grandegan rodon el Konakry.

Kiam de l' maro oni vidas la Konakryajn bordojn, oni sentas la plej bonan impreson. Tute plantita, kun kelkaj loĝejoj inter la arboj, la lando ŝajnas vastan parkon, kies la Oceano banas la platajn kaj neregulajn bordojn, sur kiuj estas multaj ĉiuspecaj tropikaj kreskaĵoj.

Enlanda barko rapide veturigis min sur Ginea tero, celo de mia vojaĝo.

(Daŭrigota por la dua parto).

GRAFO ALBERT GALLOIS,
Membro de la Grupo de Alĝero kaj de la Nordafriko.

Le Gérant : MICHEL LLEDO. Alger. — Imp. J. TORRENT, 57, rue d'Isly.

Lettres accentuées de la Maison TURLOT, CHAIX et Cie, 128, rue de Rennes, Paris

Bulletin à détacher

et à retourner rempli à M. l'Administrateur de la *Algera Stelo*

57, RUE D'ISLY — ALGER

Je soussigné _____

demeurant à _____, *rue* _____ *n°* ____

déclare prendre (1) _____

à partir du 1er _____.

_____ *le* _____ *190* .

(Signature)

N-B. — Prière de joindre le montant de l'abonnement ou de l'annonce en un mandat-poste.

(1) Un abonnement ou une annonce.

LIBELLÉ DE L'ANNONCE :

TARIF DES ANNONCES

1 page	**15 francs**
1/2 page.	**8 —**
1/4 de page	**5 —**
1/8 de page	**3 —**
1/16 de page.	**2 —**

pour une insertion

Remise 10 0/0 pour 2 insertions et 20 0/0 pour les suivantes.

Annonces dites « anglaises », **15 centimes** la ligne.

Alger. — Imp. J. TORRENT

îles et de la Nouvelle-Calédonie.

Supplément au journal « LA ALGÊRA STELO » du 20 février 1905

LIRE DANS LEGU EN LES ANNALES POLITIQUES & LITTÉRAIRES

Cours d'Esperanto

Un fait très important pour la diffusion de l'Esperanto est l'apparition d'un **cours d'Esperanto** dans les **Annales Politiques et Littéraires**, la revue française bien connue et célèbre par sa rédaction qui comprend les auteurs les plus en vogue,

Ce cours dû à M. Auguste Capé-Montrosier, répandra donc la langue parmi les lettrés et il importe de conserver ce puissant moyen de propagande en lui fournissant de nombreux abonnés pris parmi les Espérantistes connaissant la langue française.

Une prime importante : roman du fameux auteur Paul Bourget et diverses pièces de théâtre, est offerte aux nouveaux abonnés. Rappelons qu'un concours clôturera le cours d'Esperanto, et que le lauréat du premier prix ira gratuitement de la frontière française à Boulogne-sur-Mer pour le Congrès International espérantiste.

Abonnement : France 10 francs ; Etranger 12 fr. 50.

Envoi gratuit d'un numéro spécimen sur demande, 15, rue St-Georges, Paris.

Esperanta Kurso

Fakto tre grava por la disvastigo de Esperanto estas la apero de **Esperanta kurso** en **Les Annales Politiques et Littéraires**, la franca revuo tre konata kaj fama pro ĝia redakcio, kiu consistas el la plej ŝatataj aŭtoroj.

Tiu kurso, farata de Sᵒ Aŭgusto Capé-Montrosier, nia agema kaj lerta propagandisto, disvastigos do nian karan lingvon inter la literaturistoj kaj ni devas konservi tiun efikegan propagandilon liverante al ĝi multajn abonintojn tiritajn el la Esperantistoj konantaj la francan lingvon.

Grava abondonaco : romano de l' fama verkisto Paul Bourget kaj diversaj teatraĵoj estas donataj al novaj abonintoj kun la ĉapitroj jam aperintaj de la Esperanta kurso.

Ni memoru, fine, ke konkurso finos la kurson. Inter multaj premioj estos senpaga vojaĝo de la franca limo ĝis Boulogne-sur-Mer por la Kongreso.

Jara abonkosto : Francujo 10 fr., fremdujo 12 fr 50.

Senpaga sendo de specimeno post afrankita peto, 15, rue St-Georges, Paris.

Ĵus Aperinta

FRANÇOIS COPPÉE

UNUA ĈAPITRO DE MIAJ MEMORSKRIBOJ

Esperantigita de A. CAPÉ-MONTROSIER

Prezo, afrankite : 0 fr. 85 — Rabato 33 % al la grupoj po mendoj da 20 ekzempleroj almanaŭ, unu foje. Sama rabato al la libristoj kaj revuoj. Oni bonvolu sendi la monon kun la mendo :

17, Boulevard Gambetta, Alger, aŭ al « Les Annales Politiques et Littéraires » 15, rue St-Georges, Paris.

Supplément au journal « LA ALĜERA STELO » (l'Etoile Algérienne)

L'ESPERANTO A LA CHAMBRE DES DÉPUTÉS

Mise au Point

1° La 15e Commission des pétitions avait à examiner, non une pétition en faveur de l'Esperanto, qu'aucun propagandiste algérien n'avait qualité pour présenter, mais une lettre d'explications avec documents à l'appui, provoquée par une pétition hostile. Cette lettre ne renfermait aucune demande ; il semble donc que le rapporteur de la Commission aurait dû faire observer qu'elle ne constituait pas une *pétition*, mais un élément d'une affaire antérieurement soumise à la Chambre, destiné par suite à être joint au dossier de la Commission saisie de la dite affaire et non à être examiné séparément.

2° Ceci posé, voici quelques-uns des arguments de l'honorable rapporteur, ceux qui peuvent intéresser les Algériens :

« Il semble que l'Esperanto ait choisi l'Algérie pour champ d'expérience ! »

Ses collègues seraient sans doute surpris de cette assertion s'ils savaient que, dans le dossier, se trouvaient plusieurs preuves du contraire, celle-ci, par exemple, extraite d'un rapport édité par le T. C. F. et établi par la Commission d'enquête du groupe espérantiste de Lyon, comprenant dans son sein des hommes comme : MM. Clédat, doyen de la Faculté des Lettres de l'Université de Lyon ; Dr Dor ; Ferrouillat, directeur du *Lyon Républicain* ; Legouis, professeur de langue et de littérature anglaise à l'Université de Lyon ; Soulier, professeur à la Faculté de Médecine de Lyon ; Offret, professeur à la Faculté des Sciences de Lyon, rapporteur :

« L'Esperanto est actuellement diffusé dans la majeure partie des pays de langue européenne.

Sa principale région de diffusion est évidemment l'Europe, mais l'Esperanto s'est légèrement diffusé également dans les autres parties du monde, et nous avons reçu des réponses de 42 pays différents appartenant à l'Europe, l'Asie, l'Afrique, l'Amérique et l'Océanie.

En ce qui concerne l'Europe, notre groupe a reçu des lettres d'espérantistes étrangers parlant 19 langues différentes, correspondant aux 25 pays étrangers suivants :

1° Allemagne, Autriche et Suisse allemande ; 2° Angleterre (Ecosse et Irlande) ; 3° Belgique et Suisse française ; 4° Belgique flamande ; 5° Bulgarie ; 6° Bohême ; 7° Danemark, Islande, Norvège ; 8° Esthonie ; 9° Espagne avec les Canaries ; 10° Finlande ; 11° Hollande ; 12° Hongrie ; 13° Italie avec la Sicile ; 14° Moravie ; 15° Pologne ; 16° Portugal ; 17° Russie ; 18° Suède ; 19° Turquie.

Seuls en Europe quelques petits Etats des Balkans semblent ne point renfermer d'espérantistes. Il est vrai qu'ils ont d'autres distractions pour le moment.

En *Asie*, l'Esperanto s'est étendu jusqu'à l'Inde anglaise, l'Indo-Chine et le Japon d'une part, et, d'autre part, jusqu'aux confins de l'Asie Russe aussi bien du côté du Pacifique et de la Chine que du côté du Turkestan et de la Transcaucasie, voire même en Perse.

En *Afrique*, nous avons reçu des réponses de l'Algérie, de la Tunisie, de la Guinée et du Transvaal.

En *Amérique*, nous avons trouvé des correspondants aux Etats-Unis et au Canada pour l'Amérique du Nord, et au Brésil, au Chili, au Pérou et dans l'Uruguay pour l'Amérique du Sud.

Enfin, il n'est point jusqu'en Océanie où nous n'ayons rencontré des espérantistes. Des réponses nous sont parvenues des Indes Néerlandaises, des îles Philippines et de la Nouvelle-Calédonie.

Ajoutons que des correspondants anglais nous ont affirmé avoir également des correspondants à Shanghaï et à la Côte-d'Or en Afrique, mais, personnellement, nous n'avons point reçu de lettres de ce pays. »

Cette dernière phrase montre avec quelle conscience a été établi le rapport d'où cet exposé est extrait et dans lequel la Commission n'affirme que ce qu'elle a *personnellement* contrôlé.

Ceci explique l'effet considérable qu'il a produit au *Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences* de 1904 auquel il était destiné.

Nous livrons ce rapprochement aux appréciations du lecteur impartial.

3° Suivent des considérations fort justes sur la nécessité d'assurer le triomphe du français en Algérie. Nous sommes tout-à-fait d'accord avec elles ; et il faut encore que le rapporteur ait bien mal lu la présentation faite de l'Esperanto « non pas idiome universel cherchant à détrôner les langues naturelles, mais instrument auxiliaire précieux se développant à côté des langues nationales qu'il favorisera, bien loin de les ruiner comme certains affectent de le croire ».

Croit-on que, autrement, l'Esperanto aurait avec lui les hommes éminents de tous pays qu'il a su grouper parmi ses approbateurs et ses partisans.

Et peut-on prétendre sérieusement que, en Algérie, l'Esperanto verra venir à lui les gens qui, fixés sur le sol arrosé de notre sang, fécondé de notre sueur, n'ont pas éprouvé le besoin d'apprendre notre langue ! ! Ceux-là, nous parlons des Européens, ont sans doute un besoin encore moindre d'entrer en relation avec des Etrangers qu'avec des Français d'Algérie, et les craintes émises de les voir directement adhérer à l'Esperanto ont leur fondement, certes, moins sérieux que la base sur laquelle reposent nos espérances

Quant aux Arabes nous avons dans nos archives copie d'une lettre par laquelle notre Groupe, consulté sur ce point, réprouvait absolument l'élabo ation projetée par un ami de Tunis, d'un manuel Esperanto-Arabe.

Une telle œuvre, disions-nous, serait inutile ; contraire aux interêts de la langue française (c'est celle-ci qui devra servir d'intermédiaire aux quelques Arabes qui pressés par le besoin ou par la curiosité d'esprits supérieurs désireraient se documenter sur l'Esperanto) ; dangereuse enfin (en donnant une arme facile à nos contradicteurs).

Notre action sur ce point, se montrait ce qu'elle a toujours été : pratique et prudente. Et, nous pouvons le dire avec quelque fierté, c'est à cela qu'elle a dû son succès.

4° Le rapporteur traîte « *d'éphémère* » ce « *nouvel essai* » d'Esperanto. Toujours le même examen superficiel de la question. Est-il si éphémère ce nouvel essai qui a déjà dix-huit ans d'existence et se poursuit à la satisfaction de tous ceux qui veulent bien y prendre part et qui s'étend avec une rapidité sans cesse croissante !

Nous ne terminerons pas ces lignes sans signaler la conclusion du rapport :

« Sans vouloir décourager aucune initiative, la majorité de la Commission ne saurait prendre au sérieux le nouvel essai de la langue internationale et propose de passer à l'ordre du jour. »

Il est manifeste, d'après ce libellé, que la minorité en faveur de l'Esperanto était assez imposante pour que la conclusion ait été si modérée après les *développements oratoires* du rapporteur.

C'est là une précieuse indication et la certitude que, au Parlement comme dans tous les autres milieux intelligents, l'Esperanto a des partisans L'Algérie en sait d'ailleurs quelque chose.

Rien donc en tout ceci ne saurait nous distraire du but poursuivi. Réjouissons-nous même du coup de fouet « *qui remet dans les traits* ».

Voyez ce laboureur qui défonce ce champ, hier encore en friches : Parfois une pierre, des racines, les vestiges d'une civilisation disparue (cela arrive souvent dans ce pays où l'humus recouvre des villes anciennes) arrêtent le soc de la charrue.

Il faut batailler un peu, mais ensuite, la marche reprend, le défoncement n'en est que plus profond, meilleur, prometteur de plus abondantes moissons.

Ainsi nous allons, labourant le champ de l'ignorance et du préjugé, et nous devons sans cesse tirer ou guider la charrue, qui vient justement de se heurter au vieux vestige du latin.

Remercions ceux qui, de temps en temps, nous donnent le coup d'aiguillon ; et, remplis d'une nouvelle ardeur, allons courageusement de l'avant.

Le Comité du Groupe espérantiste d'Alger.